

ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ ՆԿԱՐԱԳԻՐԸ՝ ՌՈՒԲԷՆ ՍԵՒԱԿԻ ԱՆՁՆԱԽՈՐՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Յատուկ «ՊԱՅԲԱՐ»-ին

«Մեզի նոր Ոսկեդար մը պետք է, նոր Ոսկեդար մը, Աղասերո՛ւմ, ո՛չ, վերածնունդ...»:

Ամէն գրողի վառերակամ մեծութիւնը կը կայանայ արտոմական տոնազ ժամանակաշրջանին մէջ: Թէ ինչ չափով եւ ինչպէս գրողը կըրցած է արձագանգել իր ժամանակի կիպտը հարցերուն, եւ ինչ հոգեւոր կտակ թողած է սերունդներուն:

Այս նկատումներով ստուել ցայտուն կը դառնայ գրողին սամբոջական կերպարը, եւ իր ստեղծագործութեան արժանիքները պզակի կը դարձնեն, թէ գրողը օժտուած է տաղանդի բնատուր յատկութիւններով: Հարուստ պատգամներու, տնտեսական երեւակայութեան ու բարձր թռիչքի սէր մարդ է:

Իրայատկութիւն մը, որ վայելուն ապացոյցն է հաստատելու, թէ Ռուբէն Անակ իսկական բանաստեղծ է, բառին ամբողջական լայն իմաստով: Եւ տնտեսական, իսկական բանաստեղծը չէր կրնար չըլլայ նաեւ մեծ մարդ, որ տաղանդի հիմնական յատկութիւններէն մէկն է: Իսկ մեծ մարդը չէր կրնար չըլլալ նաեւ մեծ հայ:

Ահա թէ ինչու բանաստեղծին վստաքը ոչ միայն կը սահմանուի տունալ ժամանակին մէջ, այլ կը յարատեւէ, կ'ընթանայ անվերջ: Այս առումով մեր ժողովուրդի գրական-բարոյական մշակոյթի հուճկու դէմքերէն է Ռուբէն Անակը:

Ի վերջոյ ինչ է բանաստեղծութիւնը եթէ ոչ կեանքի խկութեան, տիրող իրականութեան բացայայտման անկեղծ դրսեւորում: Կեանքէն բխող խոհեր ու մտածումներ, որոնք կ'ողողոյին դէպի մարդկային սիրտը, հասնելու հոգիին խորքը, առանց շեղելու մարդկայնութեան ուղիէն:

Ընդհանրապէս մարդկութեան հասարակական կեանքը յառաջ կը տանին այնպիսի մեծութիւններ, որոնք իրենց ժամանակի ըմբռնումներէն աւելի առաջ երբայով կրնան բարեփոխել մարդոց կեանքը: Հարատացնել ու ընդարձակել կեանքի մասին մարդոց ըմբռնումներն ու պատկերացումները:

Ամէն ազգի գրողներու ստեղծագործութիւններուն մէջ կ'արտայայտուին այնպիսի առանձնայատկութիւններ, որոնք բնորոշ են իրենց ժողովուրդին: Գրականութեան մէջ ընդունուած է անդրադասուող նաեւ պատմական իրականութիւններուն:

Գրական այս բնագաւառէն ներս, Լճոյ դարի կէսերուն, քաղաքական բանաստեղծութիւնները, հասարակական իրավիճակը շօշափող հարցեր արժարծելով, կը մխտին բարեփոխել ժողովուրդին կեանքի պայմանները:

ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ ՆԿԱՐԱԳԻՐԸ՝ ՌՈՒԲԷՆ ՍԵՒԱԿԻ ԱՆՁՆԱԻՐՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Յատուկ «ՊԱՅՔԱՐ»-ին

Ռնչալես՝ Ֆրանսացի Պերանձեի (Pierre-Jean de Béranger 1780-1857),
Գերմանացի Հայնեի (Heinrich Heine 1797-1856), և Անգլիացի
Շելլիի (Percy B. Shelley 1792-1822), ստեղծագործությանները:

Զնարկական քերթողութեան ավանաւոր ու հանրայայտ այս գրող-
ները, իրենց հպօր ու ոգեշունչ բանաստեղծութիւններով, իրենց
հակամարտող խօսքին ուժով, սպայարեցան հասարակութեան մէջ
տիրող անարդարութեան ու անիրաւիութեան դէմ: Անոնք իրենց
յախումն նկարագիրով ու նուաճած լայն ժողովրդականութեամբ,
խոր ազդեցութիւն ձգեցին ժողովուրդներու կեանքէն ներս: Այդ
ազգերը կրցան ցտափանայ, կեղծեալէ՝ ո՛չ Ֆրանսան, ո՛չ Անգ-
լիան և ո՛չ Վերմանիան ապառիչ ճնշուածութեան, քաղաքական
ապատագրութեան խնդիրներ չունէին:

Իսկ հայ գրողը, այնքան լեցուած ու յագեցած էր իր ժողովուրդի
ողբերգութեամբ, իր ապգին ու մարդկութեան ճակատագրի տուայ-
տանքներով, ինչ նիւթի մասին ալ գրէր, կը գրէր իր սրտի խորքէն:
Կ'արուստայատէր իր ժամանակը յուլող հարցեր, ցաւի ու յոյսի, սքալ-
ծատ տեսիլքի ու դատն իրականութեան միաստանումով:

Հայ կեանքի էրնկերային հարցերու մասին Ռուբէն Աւետի
գրած սրձակ էջերը նոյնքան խիպախ էն ու տարատիչ, ինչպէս իր
բանաստեղծութիւնները:

Բանաստեղծին խօսքն ու գործը կու գան սարսուցելու ստեղ-
ծագործ անհասի քաղոյակաւն չափանիշներու վսեմութիւն, անհա-
տական ուժեղ նկարագրի խրայառկութիւնը: Այդ մարդիկը դիմա-
կաւորած մարդիկ չեն, կրկնիմութիւնը չեն հանդուրժեր, ներքին
էր արտաքին նկարագրի տարբերութիւնը չեն հանգուրժեր:

Անոնք սքառահական մարդիկ չեն, այլ ժամանակի ժնուայ են,
որոնք կոչուած են սքաւմական առաքելութիւն մը կատարելու:

Որովհետեւ, անոնք կ'ստորին այնպէս ինչպէս կը գրեն: Կը գրեն
այնպէս, ինչպէս կ'սպարին: Այսինքն գրողին կեանքն ու գրական
գործունէութիւնը կը դառնան միուձոյլ:

Այս յատկանիշները, անհատականութեան այս օրինակելի գիծերը
ի յայտ կու գան Ռուբէն Աւետի ստեղծագործութեան մէջ:

ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ ՆԿԱՐԱԳԻՐԸ՝ ՌՈՒԲԷՆ ՍԵՒԱԿԻ ԱՆՁՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Յատուկ «ԴԱՅՔԱՐ»-ին

ՆՈՒԱՐ ՄԱՅՈՑՍԱՆ-ՏԱՐԱԳՍՈՒՄ

Այսպես՝

«Մեր հնամենի նաչը դեռ ջուրերուն վրայ կը ծխայ, գետ չընկղմեցաւ Բայց ի՞նչ է պատճառը, որ երկկուան նստակները մեզ պոզէն անցան, ու մենք Ուրուական Նախին պէս կը ծածանինք դեռ, անխորատուպէյի՛, րայց եւ հաստատ ցամաքի մը հասնելու անկարող...»

Ասոր պատճառները շատ բարդ են անշուշտ: Բայց գլխաւոր պատճառներէն մէկն ալ ա՛յն է, որ դեկին գլուխը կը նստեցնենք մեր է՛ն ափսոսգին, է՛ն ալլաւորած, է՛ն անպէտ ծնունդները:

Ժամանակն է հակապոլիտ, հակապոլէ՛նք: Մեզի նոր Ոսկեդար մը պէտք է, նոր Ոսկեդար մը: Այլատերո՞ւմ, ո՛չ, վերածնունդ...»:

—«Բնիշխին Գրգռէն Փրցոսած Եղեռն Սկստեցան»—

Մնազում ժողովուրդին հետ, գրելով ժողովուրդին համար, Ռուբէն Աւակ իր խօսքով, իր գաղափարներով, կրցած էր նուաճել հայ պահգուածներուն վստահութիւնը, սէրն ու յարգանքը:

Սակայն իր վայելած ժողովրդափառութիւնը կը դառնար իր դժբախտութեան պատճառը: Այդ մասին կը յիշէ Հայիտէ Լտիպ՝ որուն դիմած էր բանաստեղծին կիներ՝ Ժաննի Աւակը, իր ամուսինը ապատելու յոյսով:

«Տորք. Աւակը մեծ յանցանք մը ունի, այն ալ, շատ լաւ գրելու է խօսելու կարողութիւն մ'ունենալն է: Ան մեծ ապրիտութիւն ունի հայ ժողովուրդին վրայ, իր խօսքերովը եւ իր գրութիւններովը կրնայ Հայ ժողովուրդը ոտքի հանել: Այս է իր յանցանքը»:

«Ռուբէն Աւակ եւ Փրցուելիք Ռդէպներ» Ծովհաննէս Զիլինկերեան

ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ ՆԿԱՐԱԳԻՐԸ՝ ՌՌԻԲԷՆ ՍԵՒԱԿԻ ԱՆՁՆԱԽՈՐՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Յատուկ «ՊԱՅՔԱՐ»-ին

Ռուբէն Աւեսկ ընկալելով իրականութիւնը, մարդկային կեանքի ձայնը, համաշխարհային մեծ սրտակազմի վերձութիւններուն արիւրար ընդատաօ գացող, հերոսն էր Անտաղով իր արեան կանչին, հերոսութեան ասպարէզ արիւրար մղուող, հերոսադար նահատակուելու, հայ ժողովուրդի անդամ նուիրեալը դատնալու անվեհեր պոհուող բանաստեղծն էր:

Եւ անուստուտայ, իր գրածները իր ապրած կեանքն էր, իր հոգիին ձայնն էր, եւ իր հասարակած գաղափարներն էին:

Ռուբէն Աւեսկի բարեմասնութիւնները կը թխէին իր հայու ինքնութենէն, իր ազգային սրտկունկիտթենէն: Իր անձնատրութեան մէջ խտացնելով ամբողջական հայու ազգային նկարագրի վսնմ յատկութիւնները:

Այդ յատկութիւններէն առաջինը՝ Ռուբէն Աւեսկի մալոնչող միտքն էր:

Հայրենիքի ապառազութեան համար իր կեանքը պոհելու սրտաբառակամութիւնը: «Մենք պիտի մեռնինք որ հայ ազգը ապրի»: Այս էր իր վերջին սրտգամը:

Երկրորդը՝ իր մարդասիրութիւնն էր: Հայ ազգի ու համասօցկային յատկանիշներուն մարմնաւորումը, ի յայտ կու գան մարդկային անհաւասարութեան եւ անարդարութեան ջրուերով տառաւորող իր թերութեաններուն մէջ:

Նրբուղ յատկանիշը՝ ընկերային բարոյականութիւնը: Հայու նկարագրին բնորոշ իրապատուկ այս առաքիւնութիւնը, հայոց արտոմութեան մէջ կը ցիռի ընտանեկան արութիւնները պահպանող՝ Արայի կերպարով: Այդ կերպարը նոյնքան հեթաթային, կը մարմնաւորէր Ռուբէն Աւեսկը:

Այդ մասին դիպուկ կերպով անդրադարձած է Գուրգէն Միտրաբեան իր «Քառորդ Նար բանաստեղծին ազգային բարոյական նկարագրի գեղեցիկ մէկ սրտկեղը»- «Ռուբէն Աւեսկի մահէն ետք, գեղեցկացաւ գրական իր հոյակը, դարձաւ իր դէմքը հեթաթային ու

ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ ՆԿԱՐԱԳԻՐԸ...

(Շարունակուած ճրդ էջէն)

հերոսական նոյնիսկ, երբ պատմուեցաւ թէ երիտասարդ հիւանդ Թրքուհիի մը սնարին վերեւ կրցած էր պահել ան իր հաւատարակչութիւնը, իր ազգային, ընտանեկան ու հոգեկան հաւատարմութիւնը, մերժելով քաջութեամբ կախարդական հրաւերը՝ ուրանալու ինքզինքը, ի գին իր կեանքին ու իր ձեռքով բժշկուած գեղուհիին: Ժամանակը թերեւս, տայ իր թոյլտուութիւնը օր մը, ոչ թէ արուեստի գործ մը հանելու համար անպատճառ եղերգութենէն, այլ պանծացնելու համար երիտասարդ բանաստեղծին վեհ ու հզօր կեցուածքը:

Որքան օրինակելի եւ առասպելական դարձաւ Ռուբէն Սեւակի կեանքի պատմութիւնը: Ռ՝վ գիտէր որ պիտի դառնար նիւթը Անդրանիկ Ծառուկեանի «Սէր մը՝ Եղեռնի Մէջ» վէպին:

Եւ արդարեւ, Ռուբէն Սեւակի ոչ միայն կեանքն է օրինակելի, այլեւ իր ստեղծագործութիւնները, որոնք այսօր չեն կորսնցուցած իրենց թարմութիւնն ու հնչեղութիւնը: Բանաստեղծին խոհերն ու մտածումները կը մնան այժմէական, կարծես գրուած ըլլան այս օրերու համար, քանի որ կ'արտայայտեն ե՛ւ ազգային, ե՛ւ մարդկային ե՛ւ հասարակական կեանքի ճշմարիտ պատկերներ:

Մի՞թէ ճշմարտութիւն չէ, երբ կ'ըսեն ով ժողովուրդին հետ է, եւ հայրենիքի հետ, ան կ'երթայ դէպի անմահութիւն...

Ճշմարտութիւն է նաեւ, որ Ռուբէն Սեւակ իր ժողովուրդին բարախուն սիրտն էր, եւ մարտնչող ոգին էր իր հայրենիքին: Ան կոչուած էր դառնալու հայ ազգին անմահ հերոսը:

Հերոս մը, որ ոչ միայն մեծ մարդ էր իր կեանքին ու ստեղծագործութեան մէջ: Ոչ միայն անբասիր հայն էր, իր ազգային բարոյական նկարագիրով: Այլ նաեւ բանաստեղծութեան վսեմ գազաթներէն մէկն է: «Պատիւ ըրէք վսեմական քերթողին», կ'ըսէ Դանիէլ Վարուժան:

Որքան իրաւացի էր Վարուժանը այս հաստատումին մէջ: Զաջ հաւատալով, որ վսեմ իտեալներով համակուած, տեսլապաշտ բանաստեղծին փառքն ու պատիւը պիտի չսահմանուէին լոկ տուեալ ժամանակին մէջ: Այլ պիտի հասնէին մինչեւ մեր օրերը: Երբ այսօր որպէս պատգամ կը հնչեն իր խօսքերը.—«Մեզի նոր Ոսկեդար մը պէտք է...»:

Հայէպ